

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Arctoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

(concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

250/1908.

Edict.

Din partea Conzistorului gr. or, român din Arad, ca autoritatea superioară, prin aceasta se provoacă preot-capelanul Petru Șepețan din Murani, care cam pela mijlocul lunei Iunie 1907, fără a insinua, și-a părăsit parohia avută în acea comună, ca în termen de 60 zile, socotite dela prima publicare al acestui edict în foaia oficială »Biserica și Școala« și organul »Budapesti Közlöny«, să se prezinte naintea acestui Conzistor, căci la din contră, parohia avută în acea comună se va de-

Arad, din ședința conzistorială dela 4/17 Februarie 1908.

Conzist. gr. or. rom. din Arad.

Căsătoria a doua a preoților.

Iată o chestiune, pe cât de importantă, pe atât și de migăloasă, la care a fost și este îndreptat, mai mult ori mai puțin, gândul clerului bisericii orientale, și care în timpul din urmă s'a pus în discuțiune și în biserica românească.

Prin urmare, e o chestiune de actualitate, în fața căreia și organul acesta este dator, ca cel puțin s'o signaleze, pentru cetitorii săi, cu atât mai vărtos, cu cât — pare-mi-se, cu două decenii înainte — chestiunea aceasta a fost tratată și în coloanele acestui organ.

Chestiunea căsătoriei a doua a preoților, în primele 6 veacuri ale creștinizmului, n'a fost regulată definitiv, pe cale legislativă bisericească, prin canon obligator pentru întreaga biserică. Astfel, s'au putut strecură și cazuri singuratie, că uneori, câte un ierarh, a hirotonit și bărbați de două ori căsătoriți.

În veacul VII-lea însă, sinodul ecumenic trulan dela a. 691, regulă aceasta chestiune definitiv și cu putere obligatoare pentru întreaga biserică, orânduind prin *canonul 3*, ca preoții de pe atunci, căsătoriți după hirotonie, să fie puși sub epitimie, să se despartă de femeile de a doua oară, și apoi să fie restituiți în gradul lor ierarhic; iar prin *canonul 6*: oprește — pentru viitor — căsătoria după hirotonie, sub pedeapsa depunerii sau caterisirii, va să zică, pune hirotonia drept impediment canonic la căsătorie.

Dela sinodul trulan încoaci, disciplina aceasta canonică și greul vieții zilnice a clerului rămas văduv își stau față în față, cu tendențe opuse. Episcopatul ortodox a ținut morțiș, în tot timpul, dela sinodul trulan și până azi, la litera canoanelor și la spiritul disciplinor al acestora, fără ca să rezolve și ultima consecvență — pe cea morală — a chestiunii, de a păzi, ca preoții văduvi să ducă e viață neprihănită. Clerul, la rândul său, de atunci și până azi, nu s'a putut împacă cu rigoarea sinodului trulan, căci nu-l lăsa și nu-l lasă greul vieții.

Guvernele bisericești n'au cedat în cursul timpului și nu sunt gata nici astăzi a cedă din disciplina canonică, consfințită acum nu numai prin legislația unui sinod ecumenic, ci și prin prexa îndelungată de peste 12 veacuri. De altă parte, referințele sociale-familiare ale preoțimei — deci și greutatea urmate din văduvia care ar duce la căsătoria a doua a preoților — nu s'au redus, ci s'au înmulțit. Prin urmare, e înțeles lucru, dacă — pe lângă toată tăcerea mută din momentul de față, a clerului interesat — guvernele bisericești cât și preoțimea rămân în gândul lor cu toată hotărârea, fiecare, pe lângă propriul punct de mănecare, unul canonic-bisericesc, celalalt de ordine practică omenească.

Veacului nostru par'că i-s'a rezervat, ca în chestiunea aceasta să facă un pas înainte: spre cernerea și clarificarea chestiunii, care a început a fi discutată d. ex. în Rusia încă în veacul XVII, și XVIII, în Patriarhatul Constantinopolitan în veacul XVIII, iar în veacul XIX — în mod sporadic și îndeosebite vremi și nici odată în coatingere reciprocă — și în sinul bi-

sericii ortodoxe din Austro-Ungaria, România, ba chiar și în statele balcanice, — dar fără vr'un rezultat practic.

În timpul din urmă, episcopul ort. sârbesc din Dalmația, Dr. Nicodim *Milaș*, unul din cei mai distinși canoniști de până aci ai bisericii orientale, s'a rădăcat în favorul căsătoriei a doua a preoților, — iar lucrarea sa, scrisă în sârbește și tradusă în românește, s'a făcut cunoscută bisericii românești și clerului ei, prin »Revista Teologică« delă Sibiiu, în decursul anului trecut.¹⁾

Aceloraș vederi s'a asociat, în curând, și profesorul universitar de fericită aducere aminte, din Cernăuți, Dr. Vasile *Găina*, prin broșura sa.²⁾

Un mirean din București, tot în anul trecut, a publicat o broșură³⁾, în care militează pentru punctul de mâncare opus, al vederilor conzervative sau în înțelesul strict al sinodului trulan, — iar mai apoi, tot în aceeași direcție scrie arhiepiscopul stavrofor Dr. *Emilian Voiutski* profesor la facultatea teologică din Cernăuți, un temeinic și documentat studiu⁴⁾, prin care face o deamnă întimpinare nu numai fostului său coleg Dr. Vasile *Găina*, ci și Episcopului Dr. Nicodim *Milaș*.

Abstrăgând delă broșura avocatului Teodorian, în care se dă expresiunea disciplinei bisericesti vechi cu mai mult temperament — sau să-i zicem sentiment, dacă nu tocmai anjmozitate — decât cu pricepere și chemare, — lucrarea P. S. Sale Episcopului Nicodim și a Profesorului Em. Voiutski sunt cele mai de seamă, din cari fiii interesați ai bisericii românești pot să se orienteze mai de aproape asupra punctelor de mâncare, opuse, ale chestiunii.

Nici nu voiu să perd, deci, multă vreme, cu indicarea acestora, când cele două broșuri stau la dispoziția publicului.

Cel mult numai dacă, împins de condeiu, aș adauge — ceeace zace de altfel în firea chestiunii — că n'ar fi permis să fie preot, care să nu cetească aceste broșuri, mai ales pe cea din urmă, care prezintă chestiunea din punctul de vedere al principiului canonic-istoric, în lumina dovezilor, multe și felurite, culese de prin veacurile de lungă viață a bisericii creștine din răsărit și din apus, de o potrivă.

Cel ce le va ceti aceste broșuri, pe sine se va edifică; pentru cei ce nu le vor ceti, în zădăr

¹⁾ A apărut și în reproducere separată, sub titlul: »*Hierotomia ca pedecă pentru căsătorie*« de P. S. Sa Dr. *Nicodim Milaș*, Episcopul Dalmației. Traducere de S. *Dragomir*. Sibiiu Tipografia arhidiecezană. 1907. Prețul 30 fileri.

²⁾ »*Admisibilitatea căsătoriei a doua a preoților*, din punct de vedere dogmatic, canonic și practic de Dr. *Vasile Găina*, prof. la facultatea teologică din Cernăuți. Cernăuți, Societatea tipografică bucovineană. Editura foii clericale »Viitorul« Prețul 1 cor.

³⁾ »*Recăsătorirea preoților*, încercare de *Mariu Theodorian* avocat în București. 1907.

⁴⁾ »*Despre recăsătorirea preoților* de Dr. *Emilian Voiutski* arhiepiscopul stavrofor și prof. de teologia morală la facult. teol. din Cernăuți. Cernăuți 1907. Societatea tipografică bucovineană.

aș adauge mai mult decât aceea-ce datoresc formei acestui articol informativ, că:

Ceice susțin păstrarea întregă și neatinsă a praxeii din trecut, ca preoții, ajunși văduvi, să nu se mai căsătorească dacă reflectează și mai departe la altar, sunt de părerea, că opreliștea de a se căsători preoții văduvi, e lege sau canon ce isvorește din *dreptul dumnezeesc* și are prerogativa de a nu putea fi schimbat, nici de tot nici în parte, și are aceeași putere obligatoare pentru toți și toate timpurile, cum are norma de credință și de morală.

Ceialalți atribuesc acestei opreliște numai caracterul de normă *disciplinară*, sau lege, care, amăsurat trebuințelor vremii, poate să fie schimbată când cere lipsa.

Și unii și alții se razimă pe mărturia sfintei Scripturi, izvorul dreptului divin al bisericii, și pe mărturia istoriei.

La toată întâmplarea, nici una din părțile litigante nu a eshauriat materialul. Este însă o nădejde de bun augur, că veacul nostru, înaintat, și pe terenul culturii teologice, va duce chestiunea în stadiul nou: al întăririi uneia ori a alteia din convingeri, *pe calea științifică*.

Acest organ, amăsurat poziției sale din trecut, își va rezervă plăcerea de a reproduce o parte din tractatul dlui profesor Dr. E. Voiutski, în credința, că va face bun serviciu *cauzei*, ceeace a intenționat și prețuitul autor.

G. C.

Praeceptorii și monitorii.

Frumoase și vrednice de aducere aminte sunt timpurile, când mă puneă profesorul din *Trăscău monitor* peste clasa mea, iar pe noi cei mici pe toți ne dă sub grija câte unui *săcui* flământ, venit din fundul săcuimii la *unitarii* din Trăscău, rămășițe a unei seminții săsești; cum o dovedește portul și mai ales strădania. Da! învățătorului din Trăscău i-se cuvenia titlul de profesor, căci el conducea o școală constătătoare din *șase clase*, anume: patru clase normale și două clase gimnaziale. De pe a doua delă el erai primit pe a treia gimnazială la ori ce gimnaziu. Acolo mi-am început și eu studiul în străini și acolo și-l'a început mai toată inteligența de pe *Valea Arieșului*, începând delă *Câmpeni* și până la *Varfalău*. În Trăscău a învățat și *publicistul George Barițiu*, cum însuși ne spune.

Praeceptorii erau copii săraci din săcuime, cari trăiau din ce căpătau delă copii cum și de pe la deosebite danii în viftuale, pentru serviciile, ce le îndeplineau la anumite ocazii.

Ei făceau și pe *crâsnicul* și pe *clopotarul*, cum și pe *organistul*. La școală aveau locuință încălzită și luminată gratuit. Ce mai timpuri patriarhale! Să înveți acolo, unde eră și dormitorul lor! Pe pereți erau tot paturi, de jos până sus. Par'că și acum le văd, cu murdăria lor cu tot.

Destul, că în școala din Trăscău ajunsesem și eu monitor, pe semne că eram cel mai bun în clasa a doua primară și poate și cel mai potrivit de a țineă ordine.

Trecând la școala din Blaj, aici nu am dat de această instituție în forma dela Trăscău. Aici eră un simplu monitor, care aveă să noteze pe cei ce fac larmă. El aveă și să măture în școală, să grijască, să fie tabla curată, să aducă apă, să grijască de catalogul absențelor. Înainte de trei sferturi la *opt* ori la *două* după amiază, nu eră permis să deschidă sala, ci toți băieții stau în coridor la ușa fiecărei clase. De regulă figură ca *monitor cel mai bun*, afară de cazul, când cel mai bun eră vre-un domnișor, de cari prin Blaj erau mai rari. Pentru toate serviciile acestea aveă și o remunerație deosebită. Știu, că am figurat și eu în calitatea asta și eram tare mândru de postul meu. Țineam să-l împlinesc conștientios.

După informațiile ce le-am aflat, *instituirea* de *monitori* și *praeceptori* eră în modă mai ales pe la școlile cu internat, la așa numitele colegii reformate și de sigur și catolice.

Mai știu și aceea, că și azi mulți învățători se folosesc de un fel de *praeceptori* în lucrarea lor *didactică*.

Copiii mai mari ascultă după bănci pe cei mai mici. Adese-ori, mi-aduc aminte, cum cei mai mici se duceau la cei mai mari »să le spună pe carte«. În asta constă învățătura, că le spuneau de rost, mehanic de pe carte, până atunci, până ce o știau. Așa se învăță cetitul, absolut mehanic și umblau copiii ani de-arândul și abiă puteau ceva *sloveni*.

Durere, și astăzi se mai practică acest sistem în școala poporală, așa cât a mers câte un copil patru cinci ani la școală și tot nu știe ceti. De scris nici pomeneală.

Nu-i mirare, că așa se întâmplă, pentrucă în învățătoria noastră încă nici pe departe nu e dezvoltat *simțul datoriei*, iar *muștrarea conștiinței*, pare că lipsește total. Să mai adaugem la aceasta și *alcătuirea rea a abecedarelor* și vom aveă motivele adevărate: La noi aproape toate *abecedarele* câte s'au făcut dela *Popescu* încoace sunt instituții rele după *Intâia* carte de lectură și învățatură a acestuia, ori apoi *imitație* după câte un autor german, *ori după celea din România*, dar total făcute fără studiu și pricepere.

Cutare învățător *sfătos* crede, că e de ajuns *praxa lui*, să signează ca autor și îndată se

apucă și ticlueste la cărți școlare, de umple lumea cu ele.

Dle Autor cu praxă, nu crede, că provocarea la praxa domnieitale te și *îndreptățește* să devii autor de *cărți didactice*. Pentru alcătuirea acestor fel de cărți, trebuie mai multă pricepere de multe ori, de cum trebuie pentru o carte de știință.

Înainte de toate, trebuie să *aibi încheșat în minte un sistem de vederi pedagogice, pe cari la toată ocazia să le verifici prin practică*.

Practică cu minte poate face numai un *teoretician* bun. Pe praxa lui Stan și Bran, nu dau nimic bărbații de școală superiori. Pățaniile lor nu au nici un razim și întrebăți asupra rezonului lor, nu pot să-ți deslușiască nimica.

Astor *fabricanți* de cărți le zicem:

În lături!

Dr. Petru Șpan.

Câștig ușor.

Un izvor de venit, care stă la îndemâna ori și cui, și care mai ales se prezintă ca o muncă ușoară și productivă, este cultura viermilor de mătasă.

Statul, pentru a sprijini cultura mătăsării, a instituit în Szekszárd un serviciu, care are să țină prelegeri în toată țara, prin trimișii săi, să dea îndrumări pentru muncă și să ordoneze sădirea de duzi (frăgari), pentru alimentarea viermilor producători de mătasă.

Serviciul de mătăsărit face în tot anul un raport către ministrul agriculturii și către publicul mare, și așa suntem în măsură de a ne ocupa de raportul de pe anul 1907, cu gândul de a arăta foloasele și de a îndemna pe cât de mulți, dintre oamenii dela sate, de-a se îndeletnici cu acest mijloc de câștig.

Dăm, din numitul raport datele și informațiunile ce urmează:

La anul 1880, când statul a sistemizat serviciul de control pentru cultivarea mătăsii, în toată țara s'au produs larve (gogoășe) de mătasă 2.507 kgr. pentru cari, statul a plătit la producători: 5.618 coroane.

În anul 1907 s'au produs 1.407.155 kgr. pentru cari a plătit statul 2.874.042 cor. producătorilor. Au produs această cantitate 78.716 familii, din 2.914 comune.

Din aceste cifre se poate vedea, cât a înaintat cultura mătăsii, cultivarea viermilor de mătasă, din 1880 până la 1907, și cât câștig au avut o mulțime de oameni pe urma unei întreprinderi, pe care pân'aci n'au cunoscut-o, n'au folosit-o, și care le aduce așa frumoase câștiguri,

printr'o muncă ușoară și plăcută, cum este cultivarea viermilor de mătasă.

În fiecare an a sporit cultura viermilor de mătasă, dela anul 1880 încoace, numai în anul 1907 a dat un rezultat cu ceva mai puțin decât anul 1906. Acest fapt a provenit din mai multe cauze, ușor de înțeles.

Întâi, fiind în anul trecut primăvara foarte târzie, frunzele de dud (frăgar) s'au dezvoltat mai târziu cu trei săptămâni decât de obicei și astfel vremea formării frunzelor coincidând cu aratul, cultivătorii de viermi de mătasă au fost nevoiți să negligeze și să împruțineze viermii ce cultivă și îngrijesc. Ba unii au și nimicit multe ouă, văzând că nu pot să cultive cu îngrijire decât un mic număr de viermi.

Alte piedeci ale sporirii au fost în emigrarea multor brațe de muncă în America, și criza dela 1890, ce a fost pe piața mătăsii.

Cu toate aceste neajunsuri, iată ce câștiguri au realizat oamenii, plătindu-li-se, bine înțeles, larvele după calitate:

Din comitatul Aradului a câștigat mai mult cercul Șiriei (Világos); anume: 16,132 cor. în anul trecut și peste tot dela 1880—1907 a plătit statul 276,404 cor. bani, pe cari i-au câștigat, cultivătorii de viermi de mătasă, din acest cerc. Dacă socotim, cât vine, peste tot, pe un cultivator, în cercul Chișineului (Kisjenő), care sub acest raport stă la locul întâi, vin de om 49 cor. În Pâncota (Pankota) s'au plătit în anul acesta 31,000 cor., pentru larvele de vermi de mătasă, răscumpărate dela cultivători, din partea statului.

Comitatul Bács-Bodrog, unde 2.79% dintre locuitori, adică 21,406 s'au ocupat cu viermii de mătasă a câștigat, de când se face acea cultură, suma de 22.910,371 cor.

Iată, ce sumă se poate câștiga, pe această cale. Și toată munca e ușoară și nu cere multă putere, încât se pot deprinde și copiii, să lucreze.

Iar învățături pentru modul de procedare cum și dispozițiuni pentru sădirea duzilor (frăgarilor) de trebuință, se fac din partea Serviciului de supraveghere a culturii de mătasă din Szekszárd (Országos selyemtenyésztési felügyelőség, Szekszárdon).

Din comitatul Aradului, dintre comunele cari au dat mai frumoase larve, amintim următoarele (după datele statistice ale raportului de care ne-au folosit la scrierea acestor rânduri):

Miniș, Cuvin, Uj Fazekas-Varsánd, Almás-Kamarás, Borossebeș, Arad (oraș), Șicula, Uj Szent Anna, Agya și Mișca.

E de dorit, ca și celelalte comune, și oamenii mai săraci, să se îndemne la acest fel de muncă folositoare și bine răsplătită.

s. s.

Absențiile în școală.

Știm că unul dintre principalele impedimente în mersul normal al învățământului este frecventarea ne-regulată a școlii, care provine nu numai din neinteresul poporului față de școală ci și din împrejurarea că antistia comunală nu-și împlinește conștientios chemarea.

Aceasta este cauza pentru care școala noastră și azi oarbecă în activitatea sa și rămânem desnădăjduiți că, din aceasta orbecare nu-și poate lua în curând calea adevărată. Împrejurările critice în care trăește azi școala noastră reclamă ca superioritățile noastre școlare să ia măsuri energice pentru garantarea frecventării regulate a școlii, pentru că luând în considerare și împrejurarea că poporul nostru nu are destulă învățatură în raport cu celelalte popoare conlocuitoare, de neștiința lui să folosește alții explotându-l în folosul lor. Nici nu e mirare. Românul nici azi nu-și trimite copilul din convingere la școală ci de frica pedepsei.

Conform art. de lege 38 din 1868 §. 4 cu referință la pedepsirea părinților cari rețin copiii lor dela școală în primul rând sunt provocați, a doua oară pedepsiți cu 1 cor. și mai târziu cu 2—8 cor.; dar constatând, că în unele locuri nici aceasta nu-l sperie pe țăranul nostru și anume: Antistia comunală admoniază pe părinții copiilor arătați întâia oară, a doua oară îl pedepsește cu 1 cor. a treia oară cu 2 cor. ș. m. d. Așa d. e. N. N. n'a frecventat școala din 1—15 Martie. Fiind arătat pentru 15 zile este numai admoniat. Dacă copilul tot nu vine la școală, se arată din nou antistiei, când deja lipsind 30 de zile este pedepsit cu 1 cor. (dacă se execută). În 15 Aprilie cu 2 cor. Din nou constatăm că în luna aceasta urmează lucrul câmpului când țăranul nostru își folosește copilul său de ajutor ori cei mai săraci îi trimit să lucreze cu ziua.

Domniile cari pentru 60—80 fileri bucuros primesc astfel de copii în lucru ne lasă cu școala aproape goală. Socotind acum din 1—15 Martie cât timp a lucrat copilul de școală a câștigat 7—10 cor. dar pentru 15 absenții este numai admoniat. Continuând lucrul în 1 Aprilie fiind arătat antistiei trebuie să plătească 1 cor. dar în 31 de zile a câștigat deja 14—20 cor. bucuros va plăti deci 1 cor. În Aprilie 15 e pedepsit cu 2 cor. când copilul a câștigat 20—30 cor. ș. m. d. Iată ce ironie. E neapărat de lipsă ca direcțiunea școlii să se intereseze de frecventarea ei și să recerce antistia comunală ca să-și împlinească datorițele ei și e de dorit ca pentru o absență nemotivată de o zi să se aplice pedeapsă, iar pe acei cari aplică copii de școală la lucru să fie pedepsiți cu 10—100 cor. atunci nu s'ar întâmpla atâtea absenții iar noi am putea lucra cu mai mare înzistență pentru împlinirea datorițelor noastre cari zilnic ne îngrozesc ca un mormânt deschis.

L. D.

Inv.

N. Red. Am publicat acest articol, pentru că ne arată unele scăderi de îndreptat. În textul articolului am schimbat două forme de expresii: și anume „dorghează“ și „dorgat“ = admoniază și admoniat; și „orbechează“ și „orbecheare“ = oarbecă și orbecare. N'am putut însă reface stilul și modul de gândire neromănesc al învățătorului românesc.

CRONICA.

Știre personală. P. S. Sa D-l Episcop diecezan s'a întors la reședința sa

Vizită aleasă. P. S. Sa Episcopul dr. V. Hossu al Lugojului, trecând Luni prin Arad, a făcut vizită la aula P. S. Sale Episcopului nostru. P. S. S. Episcopul Aradului nefiind acasă, fiind plecat la Budapesta, la ședințele fundațiunii Gojdu, P. C. Sa protosințelul R. R. Ciorogariu a făcut onorurile casei și P. S. Sa din Lugoj a fost, la amezai, oaspele aulei episcopoești. La masă au fost P. S. Sa Episcopul Hossu cu însoțitorul său canonicul dr. Boroș, apoi dr. N. Oncu, protp. Luca, referentul bisericesc G. Popovici, secretarul V. Goldiș, referentul școlar dr. G. Ciuhandu, referentul Serb, avocatul P. Truța, diaconul Cornel Lazar și juristul D. Truța.

S'au rostit mai multe toast; cel dintâiu de P. S. Sa Episcopul dr. V. Hossu, pentru „fratele său în Hristos episcopul Aradului“, răspunzându-i P. C. Sa protosințelul R. Ciorogariu care a ridicat toast pentru înaltul oaspe.

În tot decursul mesei a domnit cea mai mare cordialitate.

Arhimandritul Iuliu Scriban, dela capela românească din Baden-Baden, se validitează ca un distins scriitor. Având o limbă aleasă și frumoasă, cum și o înaltă cultură și teologică și generală, a publicat în 1907, o serie de articole în „Păstorul“ din Pitești asupra misiunii preoțimii în potolirea spiritelor obștei... Prețioasa sa colaborare o găsim acum și la „Revista Teologică“ din Sibiu și la „Viitorul“ din Iași. Remarcăm personalitatea acestui scriitor, pentru că vine cu o idee luminoasă: Lupta religioasă cu armele științei, contra încercărilor „științei“ de a propaga abandonarea credinței religioase. Împărtășind și noi aceleași principii, într'un număr viitor al „B. și Șc.“ ne vom ocupa de mijloacele în care s'a pornit propaganda clerul din Franța. Arhimandritul Iuliu Scriban, printr'un articol din „Păstorul“ (VII 1.) o face cunoscută cetitorilor numitei reviste.

O satisfacție neprejudiciată. Al 15-lea centenar a morții Sf. Ioan Gură de Aur, prăznuită de biserică noastră ortodoxă la 13 Nov. 1907, s'a serbat în Roma papală la 27 Ianuarie 1908. Serviciul divin s'a săvârșit în biserică Sânt-Petru din Roma, oficiându-se liturgia Sf. Ioan de patriarhul Antiochiei (cu reședința în Damasc) Ciril VIII, cu suita sa de episcopi, în ornate și după ritul oriental; căci oaspeții dela răsărit sunt „Melchiți“, legați cu Roma, ca și „Uniții“ noștri. Papa Pius al X-lea a asistat la frumosul serviciu divin care a durat 3 ore. (Amănunte prețioase, vezi în Revista Teologică).

Hirotoniri. Prea sfințitul Domn Ioan a binevoit a hirotoni întru preoți în 2/15 l. crt. pe Dl Dimitrie Ganea pentru comuna Crivobara; în 8/21 l. c. pe Dl Terentie Popa pentru comuna Poenii inf. iar în 9/22 l. crt. pe Dl George Todan pentru comuna Băița.

Reuniunea învățătorilor, revista grupării învățătorilor noștri de dincoace de Murăș, a trecut, cu începutul anului c. (al V-lea) în redactarea învățătorului încercat în mânărea condeinului, *Petru Vancu*, din Măderat. În cele trei numere apărute găsim articole calde, cuminiți și bine scrise. Remarcăm, afară de articolele redactorului, din cari se întrezărește o clară judecată în ce privește problema misiunii culturale ce are învățătorimea noastră de implinit, temeinicele

articole de G...n (Groșorean) și P. F. Dirlea. Tineretul, balansant încă, nu lipsește de a-și da concursul. „... *Laudanda voluntas*“! — D-l *Iosif Moldovan*, președintele Reuniunii, a cedat redactarea revistei, din cauza multelor sale ocupațiuni, ca președinte, asesor, notar al com. parohial din loc și învățător director.

Cărți de școală oprite. Înaltul minister al instrucțiunii, prin ordinul nr. 17.095 din 1906 a comunicat lista cărților și hărțelor dintre anii 1868—1905, în număr de 189. de a se mai folosi în școlile din patrie. (Rap. of.)

Necrolog. Subscrișii cu inima intristată pătruși de durere sufletească anunțăm moartea neuitatei noastre soție, mamă, bună, mătușă, unchioae, cumnată și cuseră *Eufrosina Babescu născ. Nădăban* care în etate de 66 ani și după 49 de ani a fericitei sale căsătorii, fiind împărtășită cu sfințele taine și-a dat sufletul în mâinile Creatorului în 9/22 Martie. În mormântarea s'a făcut în 11/24 Martie la 9 ore a. m., după ritul gr. or. rom. *Fenlac*, la 10/23 Martie 1908. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată! *Moise Babescu* paroh ca soț. *Iulian M. Babescu* ofițier de stat la poliția din Budapesta ca fiu. *Etelca Babescu născ. Hevesi* ca noră. *Hermina Petcu născ. Babescu* ca fiică. *Iosif Petcu*, preot ca ginere. *George, Aurica și Iuliana Petcu* ca nepoți. *George Petcu și soția, Văd. Hevesi Etelka și Nagy Săndor*, ca cuseri.

Cronică bibliografică.

La administrațiunea Tipografiei noastre se află de vânzare „*Pomelnicul viilor și morților*“, o condică de trebuință fiecărei familii creștine care dorește a-și pomeni membrii săi, vii sau morți, la sfințele liturgii, parastase și alte pomeniri. Pe lângă rubricile destinate pentru înscrierea numelor mai conține icoana Sîntei Treimi, însoțită cu o rugăciune pentru vii, apoi icoana dlui Hristos cu o rugăciune pentru cei morți. Aceste rugăciuni le pot rosti și membrii familiei, de câte ori vor voi să se roage pentru iubiții lor, vii sau morți. Are și avantajul a fi întocmit așa, că alătura numelui de botez, care se pomenește în rugăciuni, se poate înscrie și numele de familie, starea ce o ocupă, ziua nașterii, a căminului, a morții, așa că poate servi ca o condică familiară. E întocmit separat și pentru biserică spre a-și înregistra pe cititorii și binefăcătorii săi cu dăruirile lor. Legat în părăți tari costă 30 fil. iar în pânză 50 fileri, plus 5 fileri porto postal.

O noapte de Crăciun. A apărut Nr. 312 din „Biblioteca pentru toți“ cuprinzând: O noapte de Crăciun de Ch. Dickens. 1 volum 104 pag. 30 bani.

Dickens e unul din cei mai populari romancieri și povestitori englezi. Stilul său, foarte pitoresc, abundează în expresii din cele mai fericite, cu o ușoară și fină nuanță de satiră.

În „Povestile-i de Crăciun“ Dickens, se arată de o fantazie neîntrecută și multe din ele au devenit clasice. Cea mai principală e *Cristmans Carol*, apărută în „Biblioteca pentru toți“ sub titlul: „O noapte de Crăciun“. Eroul acestei povestiri numit *Scrooge*, e un avar rău și fără pic de omenie.

În noaptea de Crăciun însă, el are niște vise ciudate, cari îl impresionează atât de mult încât devine bun și generos.

Cartea aceasta cât se poate de morală se recomandă în primul rând tinerimei.

Șezătoarea Săteanului nr. 1 și 2 a. X. se ocupă de viața la sate: Biblioteci, Cospersive, Din popor, Inițiativa privată, Mișcarea culturală în Oltenia, ș. a. Între colaboratori e și marele nostru poet George Coșbuc.

Candela nr. 3. cuprinde: Viața și activitatea Sf. apostol Pavel de Dr. V. Gheorghin. Plăngerile lui Ieremia de Dr. O. Isopescul. Rădulesnu-Motru: Puterea sufletească, de Dr. N. Cotlărciuc. (Text rutean). Comunicări, Cronică, Bibliografie.

Păstorul Ortodox VII. 2. cuprinde mai important: Societățile biblice. Preotul trebuie să fie model de viață. Morala în acțiune în familie.

Reuniunea învățătorilor dela școalele conf. gr. or. române din protteratele Timișoara, Belinț, Comloșul mare și Lipova.

Nr. 67/1908.

Tuturor membrilor ordinari ai reuniunii.

Conform decisului de comitet dela 30 Decembre a. tr. s'a staverit pentru anul acesta următorul program de acțiune în despărțăminte:

a) Organizarea învățământului.

Defectele și ameliorarea actualului plan de învățământ.

Cu studierea și referarea asupra acestei cestiuni s'a însărcinat: în tractul Timișorii dl *Nicolau Nicorescu* în tractul Belințului dl *Ioan Furdean* în tractul Lipovei dl *Gheorghe Tomi* și în tractul Comloșului dl *Damian Terlaian* și Dna *Aurelia Păcătan*; cari au arătat în un studiu serios atât defectele, cât și remediile sănării acelor și amplificându-le cu părerile membrilor comunicate în adunările de despărțăminte, să le subștearnă subscrisului referinte general, carele reasumând toate părerile întemeiate și aducându-se în consonanță cu principiile pedagogiei moderne, va prezenta procsimeii adunări generale un studiu aprofundat asupra acestei momentuoase cestiuni.

b) Mijloacele de învățământ.

În scopul ameliorării mijloacelor de învățământ, cu recenziunea cursului de Limba română de I. Vuia, s'a însărcinat dl *Antoniu Nevrincean* — tractul Timișorii, cu recenziunea cursului de *Maghiară* de I. Vuja s'a însărcinat dl *Simeon Faur* — tractul Belințului — cu recenziunea cursului de *Geografie și Constituție* de R. Vuia, s'a însărcinat dl *Ioachim Muntean* — tractul Comloșului, — cu recenziunea cursului de *Aritmetică și Geometrie* s'a însărcinat *Vasiliu Bogoiu*, din tractul Lipovei.

c) Metodica.

Ca material metodic s'a designat: pentru tractul Timișorii *Limba română*, iar ca propunători membrii dl *Ioan Ghiuchici* și dl *Dămian Sebeșan*; pentru tractul Belințului *Limba maghiară*, iar ca propunători membrii *T. Buru* și *Virgil Amandia*: pentru tractul Comloșul mare *Geografia și Constituția*, iar de propunători membrii *I. Mursa*, *C. Mursa* și *I. Neamții* precum și ceilalți designați prin adunarea generală a despărțământului.

d) Teme libere.

1.) Cari sunt impedimentele și defectele învățământului primar și cari sunt mijloacele de sanare?

2.) Cari sunt cauzele, că în general rezultatele asigurării caracterului confesional al școalelor noastre, nu sunt mulțumitoare și ce măsuri ar reclama aceasta importantă cauză.

Conform § 12 al Regulamentului, fiecare membru — la convocarea presidelui — este obligat a lua parte în discușiune asupra cestiunilor de sub punctele a, b și d.

Membrii cari vor să citească tractate în adunarea generală districtuală, conform § 13 al Regulamentului au ale subșterne presidiului până la finea lui Iunie v. a.

Să recearcă toți membrii a adună și administră presidiului scrieri și acte din trecutul nostru cultural, ca manuale de școală, testimonii vechi, documente vechi ș. a. cari vor fi espuse de reuniune la espoziția culturală dela 1912.

Toți membrii să recearcă în fine a solvi până la proximele adunări generali de despărțăminte, atât tacsă de 2 cor. la fondul reuniunii, cât tacsă de 2 cor. la fondul convictului pe anii 1906, 1907 și 1908.

T. presedinți ai despărțămintelor sunt invitați a comunica neomis adunările despărțămintelor pe săptămâna luminată, conform § 2 al Regulamentului.

Convins fiind, că toți membrii sunt pătruși de dorul de a rehabilita aceasta reuniune în buna ei reputație de odinioară, apelez la nobilul sentiment al fiecărui, să-și facă datoria.

Comloșul mare, 22 Martie 1908.

(Sigilul)

Iuliu Vuia,
vice-presidele reuniunii.

Concurs.

Comitetul paroh. gr. ort. rom. din comuna *Fibiș* escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare pe parohia de *clasa I.* devenită vacantă prin moartea parohului *Valeriu Miuț*.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie snt: a) Una sesiune urbarială constatătoare din 30. jugăre catastrale; b) $\frac{1}{2}$ jugăr intravilan de sub Nr. concs. 92 și $\frac{1}{2}$ jugăr estrav. aparținător acestuia; c) Venitul stolar uzitat; d) Bir după fiecare $\frac{1}{8}$ sesiune 7 l. grâu și dela fiecare jeler 5 l. grâu; e) Întregirea dotației dela stat, după cvalificațiunea alesului paroh; f) Alesul va fi îndatorat a plăti din al său toate dările publice și e deobligat a catehiză în școalele noastre fără alta remunerație; g) Alesul paroh va avea a da jumătate din venitul parohial văduvei răposatului paroh *V. Miuț*, până la un an dela răposarea acestuia, în conformitate cu §. 12 din Regulament.

Reflectanții au a-și înaintă recursurile ajustate conform Regulamentului din vigoare și adresate com. paroh. din *Fibiș*, Prea On. oficiu pprezvitral în *Lippa* iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare cu observarea §-lui 20 din Regulamentul pentru parohii au a se prezenta în sf. bis. din comuna susmenționată, spre a-și arăta desteritatea în cele omiletice și rituale.

Moise Pelea,
președinte.

Aurel Lepa,
notar.

În conțelegere cu: *Ioan Cimponeriu* adm. protopopesc.

—□—

1—3

Amăsurat decisului Ven. Conz. de sub Nr 484/1908, prin aceasta se publică din oficiu concurs, pe parohia de **cl. III Govoșdia**, cu termin de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1) 10 jugăre de pământ arător. 2) 10 hlitre bir, cucuruz sfărmat. 3) Stolele uzitate. 4) Întregirea dela stat 632, respective 1432 coroane, conform evaluei celui ales.

Recurenții au să și înainteze petițiunile lor ajustate reguliamentar și adresate comitetului paroh. din Govoșdia la oficiul pprezv. din Buteni (Buttyin), având a se prezenta într'o Duminecă ori sârbătoare în sf-ta biserică spre a-și arăta desteritatea în oratorie și rituale.

Trăian I. Magier,
pprezviter.

—□—

1—3 gr.

În urma ordinului Ven. Conzistor de sub Nr. 1247/1908 prin aceasta public din oficiu concurs pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Troaș**, cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1) Bani gata cor. 500. 2) Jumătate sesiune de pământ la deal. 3) 4 stângeni de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. 4) Pentru conferințe 20 cor. 5) Pentru scripturistică 10 cor. 6) Pentru curatorat 10 cor. 7) Cvarțir cu două odăi și grădină. 8) Dreptul de pădure și izlaz după pământul învățătoresc. Darea după pământ o solvește învățătorul.

Ceice voiesc să ocupe acest post să avizează, ca recursele lor — ajustate conform regulamentului în vigoare și adresate comitetului parohial din Troaș — să le substearnă în termenul reguliamentar O. On. Ofic. pprezviteral în Maria Radna, iar dâșii să se prezinte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Troaș, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Maria-Radna, la 10/23 Martie 1908.

Procopie Givulescu,
pprezviter, inspector de școale.

—□—

1—3 gr.

Pentru întregirea vacantului post de paroh din parohia de **clasa a II-a** din **Checheș** tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. O sesiune parohială de 32 jugăre, parte arător, parte fânaț; 2. Întregire dela stat, care până acuma, pentru preot cu mai puțin de 8 clase, a fost la an 605 cor. 76 fil.; 3. Bir preoțesc, câte 6 oche de cucuruz sfărmat dela fiecare număr de casă și 4. Stolele uzuete.

Reflectanții la acest post, cari trebuie să aibă evaluei pentru parohii de clasa II-a, au să-și instruzeze petițiile lor conform legilor noastre în vigoare și, prin oficiul protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Bélincz, Temes-megy) să le adreseze comitetului parohial din Checheș, având a se prezenta odată în lăuntru termenului concursual, și în sf. biserică de aci, spre a-și arăta desteritatea în tipic și în cântare, eventual în slujire și în oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb*, protoprezviter

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de preot la parohia de **clasa I** din **Ponoară**, protopopiatul Peșesului, se publică concurs nou cu termen de alegere pe ziua de **30 Martie (12 Aprilie)** 1908, observându-se,

că conform hotărârii comitetului parohial, nefiind la prima publicare competent evaluei pentru cl. primă, se admite competent cu ori ce clasă, adecă și de cl. II și de cl. III.

Emolumente: 1) Casă parohială, cu un intravilan. 2) Uzufructul curții bisericii și al morminților. 3) 51 holde catastrale, pământ arător, fânaț, pășune și pădure; 4) Una vică cucuruz sfărmat, dela fiecare număr de casă, din care preotul va avea să escontenteze pe diac din an în an. 5) Una zi de lucru à 80 fil. 6) Stolele uzuete și anume: dela botez 66 fil. o cununie 6 cor. o înmormântare mică 2 cor. pentru mort mare dele 6—10 cor. pentru prohodul simplu. Un sârindar 2 cor. predica și iertăciune 2 cor. Evangelia lui Lazar 2 cor. Feștania mică 1 cor. Feștania mare 2 cor. Toate aceste venite cu întregirea dotației dela stat, conform evaluei alesului, răspund la suma corăspunzătoare venitului pentru parohii de cl. I.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca concursule ajustate conform §-lui 17, din Regulamentul pentru parohii, anul 1906, adresate comitetului parohial din Ponoară, să le înainteze subscrisului protoprezviter în M. Telegd până la 23 Martie (5 Aprilie) 1908, având a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arăta aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protoprezv.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de preot la vacanta parohia de **cl. II-a** din **Lugașul-inferior**, prot. Peșesului prin aceasta se deschide concurs, cu termen de alegere pe ziua de **3/16 Aprilie** 1908.

Emolumente: 1) Casă parohială cu 2 chillii, culină, supraedificatele de lipsă, și intravilanul parohial 2 h. 1054⁰□, prețuite în 120 cor.; 2) Estravilanul arător 6 h. 964⁰□, cu 130 cor.; 3) Cimiterul bătrân fânaț 2 h. 1330⁰□, prețuit cu 40 cor.; 4) Intravilanul bisericii 906⁰□, fânaț, prețuit cu 10 cor.; 5) Dela 110 numere de casă, câte una vică cucuruz sfărmat, prețuit cu 220 cor.; 6) 120 jumătăți zile de lucru cu mâna, fără vipt, 60 cor.; 7) Stole: a) dela botez, 1 cor., de tot, media, 10 cor.; b) înmormântare mică 2 cor.; mare, dela 6—10 cor., media, 40 cor.; c) dela cununie à 6 cor., cam 20 cor., anual. Din acestea toate rezultă un venit curat de 650 cor.; 8) Întregirea dotației dela stat, conform evaluei fiitorului preot; 9) Contribuția erarială, precum și eivalentul după realitățile folosite, o solvește alesul. 10) Să observă, că despre curățirea și ținerea în ordine a cvarțirului, se va îngriji, de asemeni, fiitorul preot.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca concursule lor, instruite conform prescrișelor § 17 din „Regulamentul pentru parohii“ anul 1906, să le înainteze subscrisului protoprezviter, ad esate comitetului parohial din Lugașul-inferior, până la 1/14 Aprilie 1908, în M. Telegd, iar dâșii, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare, spre a-și arăta aptitudinile în serviciul divin, cântare și tipic.

Pentru comitetul parohial:

Alexandru Filip,
președinte.

Gavril Pall,
notur.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh, din vacanta parohie de **cl. III Țețche**, protoprezbiteratul Peșteș, se deschide concurs, cu termen de alegere pe **7/20 Aprilie** 1908.

Emolumente: 1) 2 jug. și 500 st. □, pământ, evaluat venitul anului la sumă de 168 cor.; 2) Dela 46 numeri de case, à 30 litre bucate, ori în bani, dela fiecare număr 2 cor.; 3) Una zi de lucru de fiecare număr, sau 60 fil. în bani; 4) Stolele uzuale și anume: a) dela botez 80 fil.; O înmormântare mică, până la 7 ani 2 cor., dela 7 ani în sus, prohodul mare 6 cor.; cetirea unui evangelist 2 cor. Extrase de botez, cununie și de moarte, à 2 cor.; Extrasele familiare à 4 cor.

Sfătului pentru serviciile prestate, venitul ce-l dau 4 numere de casă.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca recursele lor instruite conform celor prescrise în § 17 din Regulam. pentru parohii, anul 1906, să le subștearnă, adresate comitetului parohial din Țețche, subserisului protoprezviter în M. Telegd până la 1/14 Aprilie 1908, având a se prezenta în vre-o Duminică și sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arăta aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de **cl. II-a din Copăcel**, tractul Peșteșului, se publică concurs nou cu termen de alegere pe ziua de **5/18 Aprilie** 1908. Emolumentele: 1. Casă parohială cu supraedificatele și un intravilan. 2. Pământul parohial, folosit și pân'aci ca atare; 3. Bir de tot numărul de casă, o măsură bucate, răscumpărat în bani 1 cor. 20 fil. 4. Competința de pământ după câte vite poate ține; 5. Venitele stolare: a) prohodul mic până la 7 ani, 2 cor.; b) prohodul prim cu 12 stări, 12 cor.; c) prohodul al doilea, cu 8 stări 9 cor.; prohodul al treilea, cu 6 stări, 6 coroane.; dela botez 60 fil., dela cei legiuți, iar dela nelegiuți 2 cor., după uzul de pân'acum. Dela maslu 2 cor.; liturgie în zi de săptămână 2 cor.; sfîntirea apei cei mici 40 fil.; dela o feștanie 1 cor.; dela o feștanie la casă nouă 2 cor.; 6. Întregirea dotației dela stat, conform ecalificațiunei alesului. Contribuția erarială după pământul parohial o solvește preotul ales, care va avea să catihizeze la școala confesională ort. rom. fără altă remunerație.

Recurenții sunt poștiți, ca concursurile lor, instruite cu documentele necesare pretinse în §-ul 17 din nuol Regulament pentru parohii, și adresate comitetului parohial din Copăcel, să le înainteze subserisului protoprezviter în M. Telegd, până la 1/14 April 1908, având a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arăta aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

Încât la licitațiunea minuendă publicată anul trecut nu s'au prezentat întreprinzători, așa bazat pe încuviintarea Venerab. Conzistor diecezan de sub Nr. 3479/1907 se publică de nou licitație minuendă pentru renovarea Sf. Bisericii gr. or. române din comuna **Petriș**, pprezviteratul M. Radna cu prețul de exlamare 2281 cor. 28 fil., pe ziua de **15/28 Aprilie** 1808 la 11 ore a. m. în localitatea școalei din loc.

Licitanții au să depună ca vadiu 10% din prețul de strigare sau în numerari, sau în papir de valoare. Preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Comuna bisericască își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare aceluia-și dintre licitanți, în care va avea mai multă încredere. Licitanții nu-și pot formă drept la diurne și spese de călătorie.

Contractul încheiat pentru întreprinzători va fi valabil după subscriere, iar pentru comuna bisericască numai după aprobarea Ven. Consistor.

Din ședința comitetului gr. or. rom. din Petriș ținută la 2/15 Martie 1908.

Iosif Cimponeriu,
paroh, preș. comitetului.

Eftimie Dura,
notar adhoc.

—□—

1—3

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșe.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

23

